

145/2 GLOMDALSELVA (Vassdragsnr. 156.CD0)

<u>Fylke(r):</u>	Nordland
<u>Kommune(r):</u>	Rana, Rødøy, Meløy
<u>Kartblad N50:</u>	2028 I, 2028 II, 2128 III
<u>Nedbørfelt:</u>	214,0 km ²
<u>Toppunkt-utløpspunkt:</u>	1572 - 44 moh.
<u>Skoggrense:</u>	400 - 450 moh.
<u>Marin grense:</u>	95 moh.
<u>Naturgeografisk region:</u>	36b: Nordland, Troms og Lapplands høyfjellsregion, underregion; Kraftige fjellmassiv, både skarpe og avrundete former, breer forekommer. Store forskjeller mellom øst og vest
<u>Landskapsregion:</u>	23: Indre bygder på Vestlandet 36: Høyfjellet i Nordland og Troms
<u>Urørt natur:</u>	>5 km: 0 %, 3-5 km: 18 %, 1-3 km: 43 %
<u>SP-kategori/-gruppe:</u>	-
<u>Verneplanstatus:</u>	Ikke tidligere vurdert
<u>Nasjonale laksevassdrag:</u>	-

Generell beskrivelse

En stor del av vassdraget ligger i Vesterdalen mellom østre og vestre Svartisen. Glomdalselva munner ut i Langvatnet, nord for Ranafjorden. Beregnet årsnedbør når opp i over 3000 mm, spesifikk avrenning 93,52 l/s/km² og middeltilsiget 20,01 m³/s.

Nesten hele feltet er brepåvirket. 25 % av feltet ligger under 500 moh., 44 % i nivået 500-1000 moh., mens 31 % ligger over 1000 moh. Høyeste punkt er Istinden (1572 moh.) i nordøst. Øverste del av vassdraget ligger bare 2 km sør for Storglomvatnet. Her ligger Kjølvatn, øvre og nedre Terskaldvatn (691-772 moh.). Nedenfor vannene ligger den ca. 9 km lange Vesterdalen. Avstanden mellom østre og vestre Svartisen er jevnt over bare 2 km og breen henger i dalsidene fra ca. 800-900 moh. Elva passerer Bjørnefossen til Flatisvatnet (295 moh.). I vest kalver Flatisen, en utløper av Svartisen, i vannet. I Glomdalen, ca. 7 km nedenfor vannet kommer Tverråga inn fra vest. Her dreier Glomåga mot sør og renner videre ca. 10 km før den møter det nordvest-sørøstgående våtmarksområdet innerst i Langfjorden. Store områder er kalkrike, noe som preger området.

Det går vei gjennom feltets nedre deler. Deler av Glomådeltatet er oppdyrket. Oppdyrkingen er regulert gjennom verneforskrifter for Glomådeltatet landskapsvernområde. Østerdalsvatnet drenerte tidligere ned via Glomdalsvatnet. Det ble overført østover via en tappetunnel for å unngå katastrofetappinger under Østerdalsisen. Terskaldvatnet øverst i Vesterdalen ble overført til Storglomvatnet på slutten av 1950-tallet. Den aller øverste delen av nedbørfeltet er således ført bort.

Glomågas nedbørfelt nedenfor Fisktjørnmoen ligger i ulike LNF-kategorier. Et større område mellom Fisktjørnmoen, nasjonalparken og grensen mot Rødøy kommune er båndlagt. Rikspolitiske bestemmelser fram til 1999: Området skulle ikke disponeres til annet enn mulig kraftutbygging.

Ved utløpet av Glomåga/Langvassåga i Langvatnet ligger Glomådeltatet landskapsvernområde. Ved Fisktjørnmoen ligger Fisktjørnmoen naturreservat. De nordlige delene av nedbørfeltet ligger innenfor Saltfjellet-Svartisen nasjonalpark.

Vannet er svakt surt i hele området, pH- verdien er målt til 6,4 - 6,9. I Pikhaugvatnene som ligger i kalkrike områder er pH målt til 7,6. Vassdraget har lav til meget lav total hardhet. I Flatisvatnet sedimenteres mye breslam.

Geologisk mangfold

Berggrunnen i Vesterdalen er variert. Dalbunnen og vestsiden har harde bergarter, dominert av granittisk sammensetning, men enkelte marmorganger finnes. Skillet mellom glimmerskifer og Svartisens grunnfjellskompleks går langs Tverråga igjennom Blåtinden og videre langs Glomåga og Vesterdalen oppover til Kjølvatnet. Nordover ligger grunnfjellskomplekset og sørover er det

glimmerskifer med innslag av kalk. Dalsiden i øst og Pikhaugene har skiferbergarter med mange marmorganger. Øvre deler av Glomdalen består av grunnfjell. Nedre deler har glimmerskifer og glimmergneis med innslag av kalkstriper.

I områdene rundt Austerdalsvatnet, Flatisvatnet og i Glomdalen ligger store mengder morenemateriale. Området viser stort mangfold av aktive glasiolgeologiske prosesser. Terrassen ved Fisktjønnoen viser marin grense i området. Løsmassedekket er generelt sparsomt, men i dalførene ligger breelv- og elveavsetninger. Elveløpet har forgreininger i øvre del, deretter er løpet i hovedsak samlet. Både i Østerdalen og Vesterdalen går elva i fine fosser. I områdene med lav gradient nær utløpet er løpet igjen noe forgreinet. Glomådeltaet ved utløpet av Glomdalselva, er et aktivt breelvdelta som drenerer en stor del av Svartisenområdet. I dette området avsettes store mengder sand og slam som er transportert med elva fra Svartisen. Ut i deltaområdet dannes et utall av banker, løp, mindre elvevoller og mange små øyer. Deltasletta har mange grunne vann og bassenger, løp fra sideelver og delvis også forsumping/myrområder. Deltaet strekker seg hele 3-4 km ut i vannet og danner et meget spesielt gruntvannsområde. Deltasystemet har fremdeles en naturlig utvikling og bygges nå opp mot sørøst.

Glomdalen er et av Norges viktigste karst- og grotteområder. Både marmorslottet og Glomdalsvatnets underjordiske løp blir systematisk overvåket. Grottene er utformet av vann i bevegelse og kjemiske prosesser, prosesser som fortsatt er aktive. Dannelsen av grottene er antatt å ha begynt for mer enn en mill. år siden. Flere av grottene har sedimenter og dateringsmuligheter av stor interesse.

*Meget stor verneverdi ******

Biologisk mangfold

I Vesterdalen, nær breene, er bunnsubstratet stort sett sand og stein. Vegetasjon mangler eller består av litt mose. Flatisvatnet har bestand av røye. Glomåga har ørret, i nedre deler både røye og ørret. Glomdalsvatnet har ørret og stingsild. Den typiske litorale krepsdyrfaunaen mangler i vann ved Svartisen. De vanlige dyregruppene i rennende vann er representert, men med lavt innhold. Fjærmygglarver dominerer. Flatisvatnet ligger på et utviklingsstadium tilsvarende de fleste av våre vann gjennomgikk ved slutten av siste istid. Dette er sjeldent i europeisk sammenheng. Vannet er ekstremt næringsfattig og ideelt for studier av innvandring, kolonisering og utvikling av plante- og dyreliv.

I Vesterdalen dominerer høgstaude-bjørkeskog/kratt/eng, blåbær-bjørkeskog/kratt/eng og storbregne -bjørkeskog. På elveørene vokser isssoleie, fjellsyre, ør og sandmose-ør. På Flatis-morenen dominerer fjellsyrebionermark. Rome og bjønnkvam finnes. Disse er vanlige vest for breen, men har avgrenset utbredelse mot øst. I Fisktjørna naturreservat vokser urskog/gammel skog av nasjonal verdi. Karstlandskapet gir rike flora- og vegetasjonsforhold.

I Glomdalen vokser bjørkeskog med høgstauder. En liten almekalitet finnes. I nedre del av dalen er det også innslag av alm, rogn, gråor og selje. Store deler av feltet har innslag av kalkårer og kalkrike områder. De største er Pikhågan og ved Hella nedenfor Glomdalsvatnet.

Glomådeltaets verdi for fuglelivet er av regional/nasjonal betydning. Deltaområdet utvider seg mot sørvest, nytt land dannes, og enkelte fugler flytter etter. Lissvatnet er kjent som et fint område for fiskeender og dykkender. Artsmangfoldet i området er ikke nærmere undersøkt, men ved en befarings har f. eks. flaggspett og haukugle blitt observert. Glomådeltaet for øvrig har et rikt og meget variert fugleliv. Det er utvilsomt en av de viktigste innlandshekkelokaliteter for våtmarksfugl i trekkfunksjon for Saltfjell-distriktet, særlig som rasteområde under våtrekket. De tallrike elvegreinene har stor betydning for andefugl. For vadefuglene er sumpområdene av størst betydning, men for enkelte av vaderne er sandbankene også et nødvendig biotopinnslag. Det er et meget artsrikt område, i alt 150 arter er registrert, hvorav 22 er rødlistet. Dessuten ble en art, rubinstrupe, registrert i år 2000. Dette er det første funnet av denne arten i Nordland. Av våtmarksfugl er det bl.a. registrert 3 arter gjess, 13 arter ender, 2 arter riksefugl og 20 arter vadefugl. Området synes å ha en viktig trekkfunksjon for Saltfjell-distriktet.

Vanlige arter som elg, rev, hare, mink og røyskatt er registrert i tillegg til rødlistearten oter.

Følgende rødlistede fuglearter er funnet hekkende i området: vendehals, myrrikse, vannrikse, stjertand og bergand. Området er viktig rasteområde bl.a. for: dvergspett, samt havelle, sjøorre og svartand. I tillegg er det et viktig beite- og leveområde for flere andre rødlistearter.

*Meget stor verneverdi *****

Landskapsbilde

Kontrastene er store. En rekke elementer setter et særegent preg på landskapet. Her finnes bl.a. overflatekarst, grotteinnganger, sjeldne planter, isbreer og høye tinder.

*Meget stor verneverdi *****

Friluftsliv

Nedbørfeltet er et attraktivt friluftsområde. Det er særlig området fra Fisktjønnmoen opp til Glomdalsvatnet som blir brukt. Variasjonen i botanikk, dyreliv og berggrunn gjør området svært variert og interessant å ferdes i. De indre delene av Vesterdalen blir lite brukt, men er av stor verdi for de som tar seg inn dit.

*Stor verdi ****

Kulturmiljø

Det er få kjente kulturminner langs vassdraget.

Det er registrert fire gravrøyser fra jernalderen langs Glomåga. Det er ikke registrert nyere tids- eller samiske kulturminner langs vassdraget. Samiske kulturminner knyttet til jakt og fangst eller reindrift er registrert langs elver og vann lengre nord. Gårdsbosettingen langs Glomåga er kjent fra 1600-tallet og framover. Området er marginalt når det gjelder jordbruk, og bosettingen må i stor grad ha vært basert på en kombinasjon med jakt og fangst. Ingen av gårdene langs vassdraget eller langs Langvatnet er nevnt i forbindelse med sagbruk eller annen næring i de skriftlige kildene. Setring har ikke vært vanlig i området. Systematiske registreringer kan avdekke kulturminner først og fremst knyttet til reindrift og jakt og fangst i området, samt mulige steinalderboplasser.

*Liten verneverdi **

Samiske interesser

Innenfor Glomdalselvas nedbørfelt finnes flere viktige samiske interesser knyttet til kulturmiljøer, kulturminner og landskap. For reindriften er området et viktig barmarksområde for vår-, sommer- og høstbeitene. I området finnes også viktige flytt- og trekkruiter. Det gjør vassdraget sårbart for inngrep. Det har vært en kontinuerlig reindrift i området fra gammelt av. Det er registrert 21 kulturminner i området, blant annet fangstgroper, steinsettinger og boplasser. 20 av disse kulturminnene er eldre en 100 år. Kulturminnene er derfor en viktig dokumentasjon av den tidligste bruken og gir området en høy identitetsverdi.

*Meget stor verdi *****

Landbruk

Jord- og skogbruk

Nedbørfeltet omfatter ca. 15 000 daa produktivt skogareal og ca. 800 daa dyrket mark. Det er flere gårdsbruk langs elva, og på tre av brukene foregår det i dag jordbruksdrift. En del av det dyrka arealet, anslagsvis ca. 100 daa, ligger så nært elva at det i flomperioder blir oversvømmet. Det er planer om ytterligere oppdyrking i andre flomutsatte områder. Det foregår en del hogst av gran og lokal foredling.

*Middels verdi ***

Reindrift

Størstedelen av vassdraget ligger innenfor Hestmannen/Strandtindene reinbeitedistrikt, som har 3 driftsenheter og 9 reineiere. De øvre kilometerne ligger innenfor Saltfjellet reinbeitedistrikt som har 7 driftsenheter og 20 reineiere. Hestmannen/Strandtindene reinbeitedistrikt består av mange små,

avgrensa beiteområder og er et svært arbeidsintensivt distrikt. Åpne drivingsleier er svært viktig i slike reinbeitedistrikter. Alle årstidsbeiter er representert i nedbørfeltet. Østsida av Glomdalselva er viktig vårbeite, også egnet som kalvingsland. Hele nedre del av vassdraget brukes på høsten og de høyereliggende delene er sommerbeite. Det er mange og viktige drivingsleier på tvers av elva, både i hovedvassdraget og i sidevassdragene.

*Meget stor verdi *****